

TEATRUL DRAMATIC
DIN GALAȚI

ACUM ȘI ÎN CELE DIN URMĂ (UN PROCES ÎNCHIS)

de Theodor Mănescu

Data premierii : 21 decembrie 1975.
Regia : GEORGE RADA. Scenografia : GEORGE NICULESCU.

Distribuția : EUGEN POPESCU-COSMIN (Magistratul) ; DIMITRIE BITANG, VLAD VASILIU (Maiorul) ; VICTORIA SUCIICI CODRICEL (Soția) ; LILIANA LUPAN (Fiica) ; GRIG DRISTARU, AURELIAN GEORGESCU (Columbofilul) ; MIHAI MIHAIL (Iluzionistul) ; LEONARD CALEA (Adversarul) ; IOANA CITTA BACIU (Amanta).

Ioana Citta Baciu (Amanta), Mihai Mihail (Iluzionistul), Leonard Calea (Adversarul) și (în plan secund) Grig Dristaru (Columbofilul)

Deși amintește, prin câteva elemente, o lucrare marcat polițistă, cum a fost *Casa de mode*, actuala piesă a lui Theodor Mănescu nu este o piesă polițistă. Este, mai degrabă, o meditație dramatizată asupra unor sensuri de esență politică ale timpului și ale individului și, pentru că eroul este un judecător, alura de proces indirect care i se impune predomină și atribuie piesei un accent sporit de gravitate. Eroul este pus de la început în situația-limită care-l va angaja într-o confruntare totală cu alții și cu sine însuși ; astfel, vom avea măsura exactă a actului și sensului dramatic al dublei sale confruntări. Un șantaj, un posibil atentat la viața lui, și justificarea, mai mult decât juridică, mai mult decât morală, justificarea politică a unei sentințe pronunțate cu douăzeci de ani în urmă.

Sîntem în 1966. Regimul politic din România și-a consolidat bazele sociale și economice și decide eliberarea tuturor deținuților politici. Un fost deținut, cîndva instrument în firmă pătată de sînge a legionarilor, e supus acum unei provocări din partea unui soi de „ideolog” al fostei mișcări, cu scopul de a se răzbuca pe cei ce l-au condamnat în 1946 — anchetatorul, procurorul și judecătorul. Moartea procurorului determină organele de securitate să ia măsuri de protecție pentru viața judecătorului, și așa se declanșează drama — sau, mai bine zis, procesul cu care este confruntat, pe de o parte, judecătorul și, pe de alta, fostul deținut. Un „ceas al socotelilor”. Judecătorul are conștiin-

ța curată, sentința pe care a dat-o atunci, foarte aspră, a fost îndreptățită, atât juridic cît și istoric. Totuși, anumite afirmații în ce privește legalitatea unor decizii luate în primii ani după cucerirea puterii politice de către proletariat par să vizeze și sentința judecătorului, din 1946. Nu, nu a fost un abuz — dar afirmația rămîne, punînd în cauză crezul politic al eroului principal și conștiința sa civică. Se face o distincție între cele două momente istorice și se afirmă esența umanistă a revoluției socialiste încă de la începutul ei.

Și fostul deținut se află la un ceas al socotelilor ; ceas în care a înțeles ceva din zădărnicia drumului său și caută un mod de integrare. Supus unei presiuni aberante, de răzbunare, pe care o respinge, și pus în situația cînd nu mai are decît să apese pe trăgaci ca să-l ucidă pe cel ce l-a condamnat cîndva, personajul se sinucide, semnînd astfel propria lui condamnare pentru greșeala din trecut și pentru slăbiciunea de a nu se putea desprinde, acum, de șantajul fostului său „mentor”. O posibilitate dramatică, evident — deși ar mai fi existat și aceea de a îndrepta revolverul înspre al treilea erou al socotelilor, Iluzionistul. Rătrîn personaj de circ, proxenet odios, alcătuit pareă numai din cartilagii, dominat de obsesii criminale, Iluzionistul trăiește, de asemenea, un ceas al socotelilor, mai puțin cu sine însuși, pentru că n-are ce pune în cele două talere ale balanței. El e expresia anacronică a *vendettei*, o ripostă absurdă și inutilă ; izolat de timp și condamnat de istorie, obsesia lui ține de pa-

Eugen Popescu-Cosmin (Magistratul) și
Liliana Lupan (Fiica)

tologic. Personajul are mai mult un sens figurat, identificându-se creatorului de iluzii oarbe și condiției grotesci a protagonistului de circ. Mai puțin poate fi investit cu o motivație reală; dealtfel, nici datele dramatice nu l-au putut face mai coneret și mai verosimil. E subliniată, în replică, tăria puterii politice a regimului comunist și lipsa oricărui fundament social de împotrivire. Judecătorul va sta față în față cu cei doi, într-un moment culminant, de tensiune — tensiune sporită și de amenințarea concretă a unui revolver, ca într-o veritabilă secvență polițistă. De ce, totuși? Nu pentru a se justifica pe sine, ci pentru a mai acorda o șansă fostului inculpat și pentru a da propriei sale fiice o confirmare a actului din trecut. Noile generații pun întrebări, acuză uneori faptele părinților și nu acceptă toate explicațiile care li se dau. Prin prezența fiicei, procesul moral al judecătorului capătă accente noi și relief actual.

Nu toate acțiunile care se succed aici au limpezime și cursivitate. Nu toate momentele își păstrează tensiunea pe care o inițiază — cum e momentul final, cu apariția judecătorului, când, în fața unui pistol încărcat, nu se potrec răsturnări de situații, ci schimburi de motivații și argumente. Unor personaje „le lipsește ceva”, pentru a fi întru totul verosimile, și de aceea apar mai degrabă ca „ipoteze”, cum sînt Iluzionistul și Fiica; altele — cum e Columbofilul — au „ceva în plus”, și în acest caz nu se mai explică

identitatea lor reală. Dar prezența gravă a Judecătorului dă sens și complexitate problemelor puse. Autorul creează o reală atmosferă de interes în legătură cu destinul acestui erou și, exceptînd cîteva date confuze, dezvoltă acțiunea cu un veritabil simț al ritmului și al suspensului.

Premiera pe țară de la Galați simplifică și dă oarecare robustețe faptelor. Cu o singură excepție, realizatorii s-au orientat spre esența dramatică a acțiunii, și nu spre învelişii ei, derutant, de bizareții, și au creat un spectacol care pune în valoare problemele de fond ale piesei. Există un anumit echilibru și o notă de autenticitate a dezbaterii care certifică orientarea regizorului George Rada; precum și două prezențe actoricești care dau forță și rezonanță înfruntării indirecte — Eugen Popescu-Cosmin, în rolul Judecătorului, și Mihai Mihail, în rolul Iluzionistului. Primul creează un personaj demn, marcat de gravitatea răspunderii sale, firese și omenească în relațiile cu cei apropiați; al doilea realizează o compoziție remarcabilă în conturarea bătrînului personaj de circ, cu zimbete și gesturi aproape dezarticulate, de dincolo de lume, și cu momente care trădează o autoritate sălbatică. Se mai rețin contribuțiile clare și exacte ale Liliane Lupan (Fiica) și Ioanei Citta-Baciu (Amanta). Excepția privește o anumită bizară sugestie scenografică: pe fundalul negru al scenei sînt amplasate în unghi șase uși, expresie figurată a unei săli a „pașilor pierduți”. Pe cine vizează sugestia? Oricît am căuta, nu găsim o justificare, și nici textul nu ne-o înlesnește.

C. Paraschivescu

TEATRUL NAȚIONAL
„VASILE ALECSANDRI”
DIN IAȘI

NOAPTEA
de M. R. Iacoban

Cu o întîrziere pe care o datorăm împrejurărilor, și nu dorinței noastre, cu o întîrziere de cîteva luni față de seara premierei absolute, dar cu un interes sporit de așteptarea mereu amînatei întîlniri cu această piesă și cu acest spectacol, am văzut la Iași, pe scena Teatrului Național, *Noaptea* de Mircea Radu Iacoban. Autorul ieșean cu scrieri dramatice răspîndite pe multe scene din țară nu anunța prin nimic această piesă,